

اقتصادسنج

معاونت بررسی‌های اقتصادی اتاق تهران

اقتصادسنج

معاونت بررسی‌های اقتصادی اتاق تهران

شماره هشتم

موضوع این شماره:

نمایی از آمارهای اقتصادی منتخب

ناشر:

معاونت بررسی‌های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

تاریخ انتشار: شهریور ۱۴۰۳

چاپ: روابط عمومی

سردبیر: دیاکو حسینی

دبیر تحریریه: عاطفه قاسمیان

تحریریه (به ترتیب حروف الفبا):

مهسا رجبی نژاد، مریم علم‌الهدی، عاطفه قاسمیان، شراره کامرانی

اینفوگرافیک: مهسا رجبی نژاد

معاونت بررسی‌های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

TEHRAN CHAMBER OF COMMERCE,
INDUSTRIES, MINES AND AGRICULTURE

شاخص‌های قیمت

۴

پشت پرده قیمت‌ها؛ از کالاهای وارداتی تا سفره مصرف‌کننده ...

شاخص تولید و فروش

۶

زنگ خطر برای شرکت‌های بورسی صنعتی و معدنی!.....

رفاه خانوار

۷

تحریم‌ها؛ سفره‌های کوچک‌تر و معیشت دشوارتر.....

تجارت

۸

جهش در تجارت؟.....

۹

آنچه بر صادرات فرش ایران گذشت.....

اقتصاد دیجیتال

۱۰

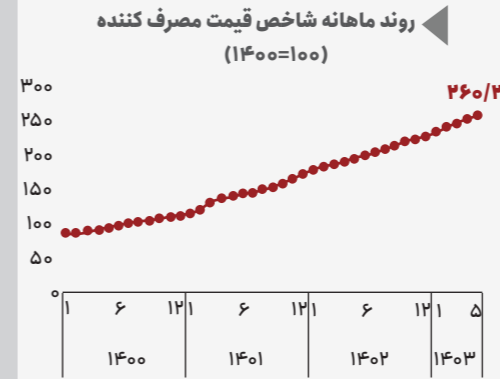
رقابت تنگاتنگ در شاخص توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات....

۱۲

حکمرانی هوش مصنوعی؛ نظارت در مسیر نوآوری.....

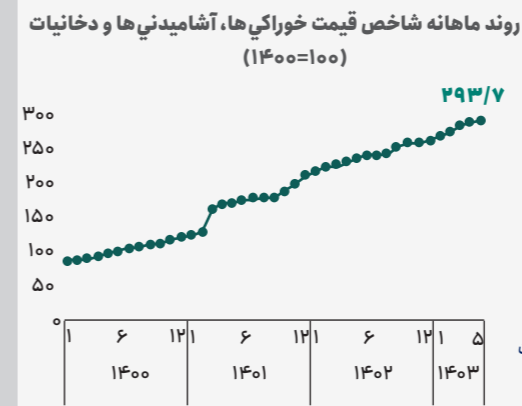
پشت پرده قیمت‌ها؛ از کالاهای وارداتی تا سفره مصرف‌کننده

متوسط قیمت مصرف‌کننده

شاخص قیمت مصرف‌کننده در مرداد ۱۴۰۳ نشان از افزایش ۲ درصدی هزینه‌ها در مقایسه با ماه قبل دارد، که این رشد ماهانه تنها بخشی از تصویر بزرگ‌تر و نگران‌کننده‌تر تورم است. با نگاهی به نرخ تورم نقطه به نقطه که به ۳۱.۶ درصد رسیده، آشکار می‌شود که قیمت‌ها نسبت به سال گذشته به شدت جهش کرده‌اند. این روند در نرخ تورم سالانه نیز دیده می‌شود که اکنون به ۴۴.۸ درصد رسیده است؛ عددی که گویای فشار سنگین تورم بر دوش خانوارهای ایرانی و ناتوانی در مهار رشد بی‌وقفه قیمت‌ها است. جهش ۳۱.۶ درصدی شاخص قیمت مصرف‌کننده در مرداد ۱۴۰۳ نسبت به مدت مشابه سال قبل، بیش از هر چیز ناشی از فشار بی‌امان قیمت‌ها در بخش‌های کلیدی زندگی روزمره است. مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها به تنهایی ۱۳ واحد درصد از این افزایش را به خود اختصاص داده‌اند؛ گویی هرماه سقف خانه‌ها و قبوض ماهانه، سنگین‌تر از همیشه بر دوش مردم سنگینی می‌کنند. در همین حال، خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها نیز با سهم ۸ واحد درصدی در این افزایش، روایت‌گر داستانی تلخ‌تر از سفره‌های کوچک شده و هزینه‌های سرسام‌آور مایحتاج ضروری هستند. این دو عامل اصلی به‌خوبی نشان می‌دهند که چرا فشار تورم به یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های اقتصاد کشور تبدیل شده و معیشت روزمره را به میدان نبردی نابرابر برای بسیاری از خانواده‌ها بدل کرده است.

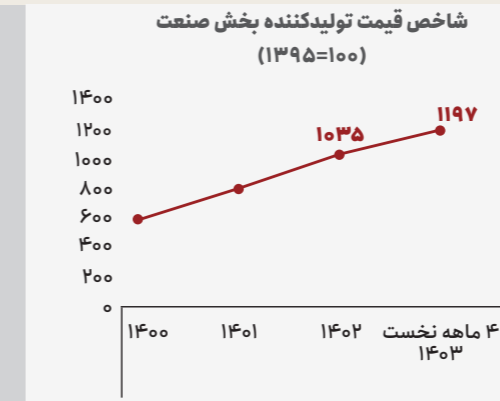
متوسط قیمت کالاهای خوراکی

تورم در بخش خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها در مرداد ۱۴۰۳ روند افزایشی چشمگیری را نشان می‌دهد؛ به طوری که تورم ماهانه ۱۱ واحد درصدی، بیانگر رشد پیوسته قیمت‌ها و افزایش مداوم هزینه‌های خانوارها برای تامین مایحتاج اولیه است. همچنین، تورم نقطه به نقطه به ۲۴.۴ درصد رسیده که نشان از افزایش قابل‌توجه قیمت‌ها نسبت به سال گذشته دارد و فشار مالی سنگینی را بر بخش عمده‌ای از خانوارها وارد کرده است. نرخ تورم سالانه نیز به ۳۰.۱ درصد رسیده و حاکی از رشد شدید هزینه‌های زندگی در بخش تامین مواد غذایی طی یک سال گذشته است.

اگر بخواهیم از میان اقلام خوراکی و آشامیدنی به عاملان اصلی تورم ۳۱.۶ درصدی نقطه به نقطه کل تورم مصرف‌کننده اشاره کنیم، باید توجه‌ها را به سوی گوشت قرمز و گوشت مایکمان، سبزیجات، میوه و خشکبار معطوف کنیم. افزایش قیمت این محصولات اساسی، نقش تعیین‌کننده‌ای در این جهش تورمی داشته و به روشنی نشان می‌دهد که سبد غذایی مردم تحت تأثیر شدید این گرانی‌ها قرار گرفته است. این روند افزایشی، علاوه بر فشار بیشتر بر معیشت خانوارها، هشدار است برای سیاست‌گذاران تا هرچه سریع‌تر به دنبال راهکارهای موثر برای مهار این بحران قیمتی باشند.

متوسط قیمت تولیدکننده

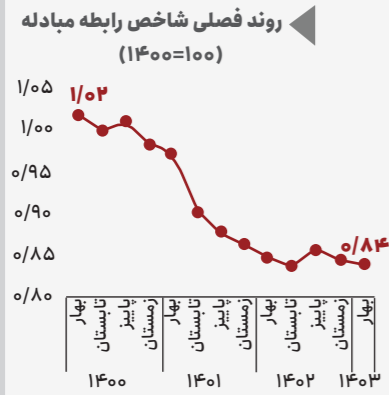

شاخص قیمت تولیدکننده بخش صنعت به عنوان یک شاخص پیش‌نگر برای تورم مصرف‌کننده، طی سال‌های اخیر با سرعت قابل‌توجهی افزایش یافته است. بررسی روند این شاخص از ابتدای سال ۱۴۰۰ تا پایان چهار ماهه نخست ۱۴۰۳، نشان می‌دهد متوسط قیمت تولیدکننده حدود دو برابر افزایش یافته است. با توجه به اینکه این تغییرات این شاخص، تورم را در مراحل ابتدایی تولید نشان می‌دهد، می‌توان انتظار داشت در مراحل بعدی که کالا به دست مصرف‌کننده نهایی می‌رسد، قیمت‌ها رشد بالاتری را تجربه کنند و در بلندمدت، سرریز اثرات آن بر تورم مصرف‌کننده، سطح تقاضا را نیز تحت تأثیر قرار دارد.

نرخ تورم تولیدکننده در دوازده منتهی به تیرماه ۱۴۰۳، حدود ۲۷/۳ درصد بوده است. بررسی جزئیات شاخص نشان می‌دهد ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات و تولید انواع آشامیدنی‌ها، بیشترین تغییرات در قیمت تمام شده درب کارخانه را در مقایسه با مدت مشابه سال قبل تجربه کرده‌اند. تغییرات ماهانه شاخص قیمت تولیدکننده در تیرماه ۱۴۰۳ نیز حدود ۱/۴ درصد بوده که بیش از هر چیز ناشی از افزایش قیمت ساخت میلمان، ماشین‌آلات و تجهیزات، محصولات کانی غیرفلزی و فلزات پایه بوده است. شاخص قیمت ساخت محصولات غذایی که به دلیل ضربه اهمیت بالا در محاسبه نرخ تورم مصرف‌کننده، بیش از سایر اجزای نرخ تورم مورد توجه قرار می‌گیرد، طی تیرماه ۱۴۰۳، نسبت به ماه قبل تغییری نداشته است.

منبع داده‌ها: مرکز آمار ایران

شاخص رابطه مبادله

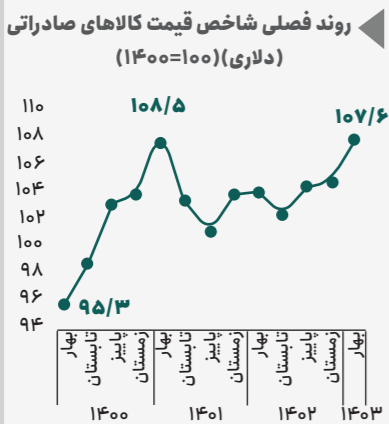

رابطه مبادله، قیمت نسبی صادرات برحسب واردات است. این رابطه به طور کلی از نسبت قیمت محصولات صادراتی به قیمت محصولات وارداتی به دست می‌آید و به معنای این است که به ازای هریک واحد خرید محصولات از دنیای خارج، چند واحد از همین محصولات باید به دنیای خارج صادر شود.

روند کلی شاخص رابطه مبادله از بهار ۱۴۰۰ به بعد به‌طور مداوم کاهش یافته است. این افت می‌تواند نشانه‌ای از کاهش قدرت خرید خارجی کشور باشد. زمانی که شاخص رابطه مبادله پایین می‌آید، به این معناست که قیمت کالاهای وارداتی نسبت به قیمت کالاهای صادراتی افزایش یافته است. در چنین شرایطی، کشور باید مقدار بیشتری از کالاهای خود را صادر کند تا بتواند همان مقدار کالاهای وارداتی را خریداری کند.

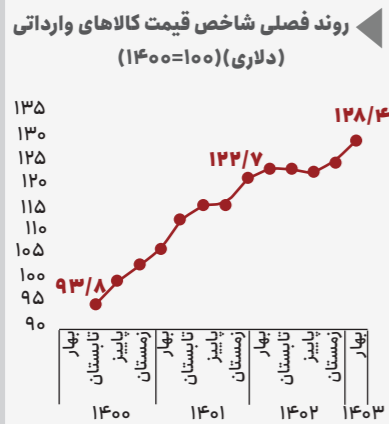
این کاهش در شاخص رابطه مبادله می‌تواند بعضاً ناشی از چند عامل باشد؛ نخست، افزایش قیمت جهانی کالاهای وارداتی به خصوص مواد اولیه و کالاهای اساسی که ایران به آن‌ها وابسته است و همچنین نوسانات شدید در نرخ ارز که هزینه واردات را برای کشور بیشتر کرده و بر تعادل تجارت خارجی تأثیر منفی گذاشته است در افت شاخص رابطه مبادله بی‌تأثیر نبوده است. نتیجه این روند برای اقتصاد کلان می‌تواند کاهش ارزش پول ملی، افزایش تورم وارداتی، کاهش ذخایر ارزی و نهایتاً تضعیف رشد اقتصادی باشد.

شاخص قیمت کالاهای صادراتی

شاخص قیمت کالاهای صادراتی (دلاری)، نبض تپنده تجارت خارجی ایران است که روند تغییرات قیمت کالاهای صادراتی را در بازارهای جهانی به خوبی نمایان می‌کند. این شاخص در بهار ۱۴۰۳ با رشدی حدود ۳ درصدی نسبت به فصل قبل، افزایش تقریبی ۴ درصدی نسبت به مدت مشابه سال گذشته و رشد حدود ۲ درصدی نسبت به چهار فصل منتهی به بهار ۱۴۰۳ همراه بوده که نشان می‌دهد کالاهای صادراتی ایران در این بازه‌های زمانی با قیمت‌های بیشتری در بازارهای جهانی معامله شده‌اند. بررسی جزئی‌تر این شاخص نشان می‌دهد در میان کالاهای مختلف، مروارید طبیعی بیشترین افزایش قیمت را نسبت به چهار فصل منتهی به بهار ۱۴۰۳ تجربه کرده است. پس از مروارید، ماشین‌آلات و وسایل مکانیکی، محصولات نباتی و مصنوعات از سنگ در رتبه‌های بعدی قرار دارند. اگرچه شاخص قیمت کالاهای صادراتی در بهار ۱۴۰۳ افزایش یافته و نشان دهنده فروش کالاهای ایرانی با قیمت‌های بالاتر در بازارهای جهانی است، اما شاخص رابطه مبادله با کاهش مواجه شده است. این وضعیت به این معناست که باوجود افزایش درآمد‌های صادراتی، هزینه‌های واردات به مراتب بیشتر افزایش یافته‌اند، به طوری که ایران به ازای مقدار ثابت کالاهای صادراتی، مقدار کمتری کالا می‌تواند وارد کند.

شاخص قیمت کالای وارداتی

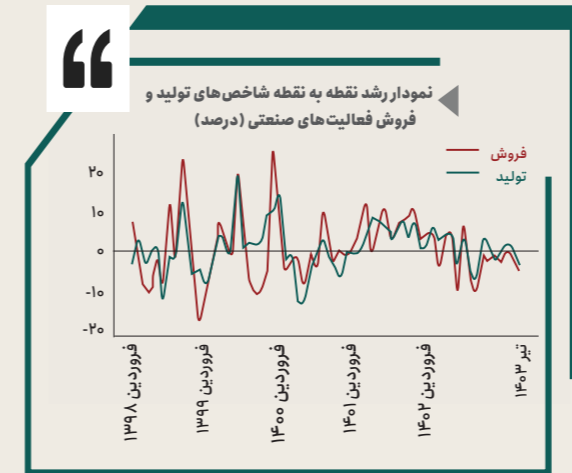
در بهار ۱۴۰۳، شاخص قیمت کالاهای وارداتی دلاری به ۱۲۸.۴ رسیده است که نسبت به فصل قبل رشد قابل‌توجهی معادل ۳.۲۵ درصد داشته است. همچنین این شاخص نسبت به فصل مشابه سال قبل (بهار ۱۴۰۲) رشد ۴۶.۷ درصدی و نسبت به چهار فصل منتهی به بهار ۱۴۰۳ افزایش ۵۳.۵ درصدی را تجربه کرده است. این ارقام حاکی از افزایش شدید قیمت کالاهای وارداتی برای ایران است که می‌تواند به عوامل مختلفی مرتبط باشد. نمودار روند فصلی شاخص قیمت کالاهای وارداتی (دلاری) نشان می‌دهد که از سال ۱۴۰۰ تاکنون، این شاخص به‌طور پیوسته در حال افزایش بوده و در بهار ۱۴۰۳ به اوج خود یعنی ۱۲۸.۴ رسیده است. این رشد پایدار و سریع بیانگر افزایش هزینه‌های واردات برای کشور است که به‌طور عمده تحت تأثیر عواملی مانند تورم جهانی، افزایش قیمت مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای، نوسانات نرخ ارز و محدودیت‌های تجاری و تحریمی قرار دارد. افزایش سریع شاخص قیمت کالاهای وارداتی در مقابل رشد نسبی شاخص قیمت کالاهای صادراتی، به معنای بدتر شدن شاخص رابطه مبادله برای ایران است.

این وضعیت به وضوح نشان می‌دهد اقتصاد ایران تحت فشارهای خارجی و داخلی قرار دارد و نیازمند استراتژی‌های جدیدی برای مدیریت واردات و کاهش وابستگی به کالاهای خارجی است. بهبود شرایط در بلندمدت نیازمند اقداماتی همچون تنوع بخشی به شرکای تجاری، افزایش تولید داخلی کالاهای وارداتی کلیدی و اتخاذ سیاست‌های ارزی مناسب برای کنترل نوسانات نرخ ارز خواهد بود. تنها از این طریق می‌توان از تضعیف بیشتر رابطه مبادله جلوگیری کرد و شرایط بهتری را برای اقتصاد ملی فراهم آورد.

پشت پرده قیمت‌ها؛ از کالاهای وارداتی تا سفره مصرف‌کننده

تحلیل روند رشد در بخش‌های صنعت و معدن از دیدگاه‌های مختلف، به عنوان یک ابزار اساسی در بررسی‌های اقتصادی، هم در سطح خرد و هم کلان و مبنایی برای تصمیم‌گیری‌های استراتژیک در اقتصاد محسوب می‌شود. شاخص تولید و فروش شرکت‌های بورسی، معیارهایی هستند که تغییرات ماهیانه در تولید و فروش محصولات شرکت‌های فعال در بورس تهران را اندازه‌گیری می‌کنند. این شاخص‌ها برای ارزیابی عملکرد بخش‌های صنعتی و معدنی بورس تدوین می‌شوند و با استفاده از داده‌های ماهیانه، تصویر دقیقی از وضعیت اقتصادی ارائه می‌دهند. شاخص تولید، رشد یا افت فعالیت‌های تولیدی را نشان می‌دهد و شاخص فروش، متاثر از تغییرات تقاضای بازار و شرایط اقتصادی است. این شاخص‌ها در تحلیل‌های اقتصادی و تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاران و سیاست‌گذاران به کار گرفته می‌شوند.

در تیرماه ۱۴۰۳، شاخص تولید و فروش شرکت‌های صنعتی بورسی با کاهش ۳/۵ درصدی در تولید و ۵/۴ درصدی در فروش نسبت به ماه مشابه سال قبل مواجه شدند؛ همچنین، این شاخص‌ها در مقایسه با خرداد ۱۴۰۳ به ترتیب کاهش ۸ و ۹/۸ درصدی را تجربه کرده‌اند.

بررسی‌ها حاکی از آن است که در تیرماه ۱۴۰۳، از میان ۱۵ رشته فعالیت صنعتی بورسی، شاخص تولید در ۶ رشته فعالیت با افزایش و در ۹ رشته فعالیت با کاهش مواجه شده است. در این میان، **تجهیزات برقی، محصولات فلزی به جز ماشین‌آلات و تجهیزات و لاستیک و پلاستیک** بیشترین افزایش را تجربه کرده‌اند، در حالی که **خودرو و قطعات، دارو و کاشی و سرامیک** بیشترین کاهش را به ثبت رسانده‌اند. در حوزه شاخص فروش نیز، از ۱۵ رشته فعالیت صنعتی، تنها ۴ رشته شاهد افزایش بوده‌اند، در حالی که ۱۱ رشته دیگر با کاهش در شاخص فروش مواجه شده‌اند. **تجهیزات برقی، شیمیایی به جز دارو و لاستیک و پلاستیک** بیشترین رشد را در شاخص فروش داشته‌اند، اما **محصولات فلزی به جز ماشین‌آلات و تجهیزات، کاشی و سرامیک و خودرو و قطعات**، بیشترین افت را ثبت کرده‌اند. این ارقام نشان‌دهنده چالش‌های متعددی در بخش‌های مختلف صنعتی کشور هستند که نیازمند توجه جدی و اقدامات اصلاحی در سیاست‌های اقتصادی است.

خودرو و قطعات

کاهش ۱۸ درصدی شاخص تولید و ۱۹.۱ درصدی شاخص فروش نسبت به ماه مشابه سال قبل

کاهش ۲۰.۲ درصدی شاخص تولید و ۶.۲ درصدی شاخص فروش نسبت به ماه قبل

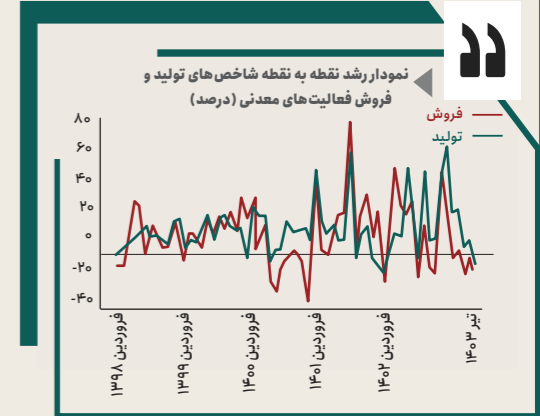
فلزات پایه

کاهش ۷.۶ درصدی شاخص تولید و ۱۱.۱ درصدی شاخص فروش نسبت به ماه مشابه سال قبل

کاهش ۱۵.۲ درصدی شاخص تولید و ۱۷.۶ درصدی شاخص فروش نسبت به ماه قبل

رشته فعالیت‌های مهم

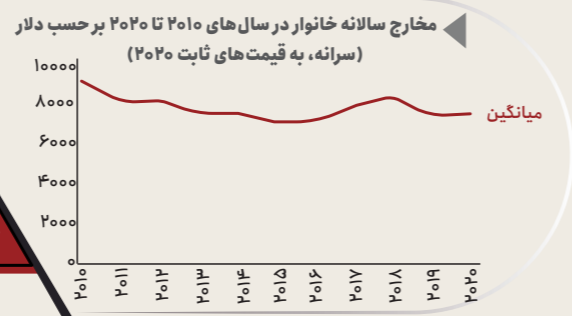
در تیرماه ۱۴۰۳، شاخص تولید شرکت‌های معدنی بورسی با کاهش قابل توجهی روبه‌رو شده و نسبت به ماه مشابه سال قبل **۱۸.۴ درصد** افت کرده است؛ این در حالی است که نسبت به ماه قبل نیز با **کاهش ۱۷.۸ درصدی** همراه بوده است. علاوه بر این، شاخص فروش شرکت‌های معدنی بورسی نیز نسبت به تیر ۱۴۰۲ کاهش **۲۳.۵ درصد** و در مقایسه با ماه قبل افت **۲۰.۲ درصدی** را تجربه کرده است.

شایان ذکر است، شاخص تولید و فروش تمامی زیربخش‌های معدنی نسبت به ماه قبل کاهش یافته‌اند. از سوی دیگر، کاهش تولید در زیربخش‌های **گندله و سایر** نسبت به مدت مشابه سال قبل، از عوامل اصلی افت شاخص تولید بوده، در حالی که کاهش تولید در زیربخش‌های **کنسائتره و سایر** نیز موجب افت شاخص فروش شده است.

تحریم‌های اقتصادی که از سال ۲۰۱۰ بر ایران اعمال شده‌اند، تأثیرات قابل توجهی بر رفاه خانوارها و موقعیت آنها در بازار کار داشته‌اند.

تأثیر بر بودجه خانوار

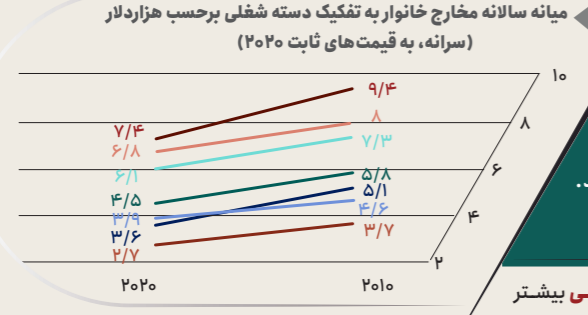
با توجه به طبقاتی بودن تحریم‌ها، پیامدهای آن برای گروه‌های اجتماعی بر اساس طبقه شغلی آنها، متفاوت بوده است. در نمودار رو به رو، افراد بر اساس موقعیت شغلی در ۷ دسته شامل «کارکنان بخش عمومی»، «مدیران حرفه‌ای»، «افراد بیکار و غیر فعال»، «خوبش فرماها»، «کشاورزان»، «کارگران بخش غیر کشاورزی» و «کارگران بخش کشاورزی» تقسیم شده‌اند. بر اساس این دسته‌بندی، کارکنان بخش عمومی و کشاورزی، قربانیان اولیه تحریم‌ها هستند.

در بین این هفت گروه، مقدار کاهش مخارج برای کارکنان **بخش عمومی** بیشتر بوده به طوری که از **۹ هزار و ۴۰۰ دلار** در سال ۲۰۱۰ به **۷ هزار و ۴۰۰ دلار** در سال ۲۰۲۰ رسیده است به این معنا که تحریم، متوسط هزینه این خانوارها را **۲ هزار دلار** کاهش داده است. از طرف دیگر درصد افت مخارج برای **کشاورزان** بیش از سایرین بوده است به طوری که در سال ۲۰۲۰ در مقایسه با ۲۰۱۰ **افت ۲۹ درصدی** مخارج را تجربه کردند.

تحریم‌ها و سقوط طبقه متوسط در ایران

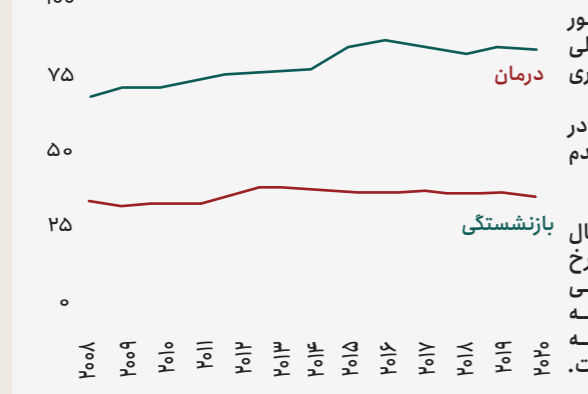
تحریم‌ها آثار زیان بار قابل توجهی بر رشد اقتصادی و درآمد سرانه داشته که تبعات آن طبقه متوسط جامعه را به طور مستقیم تحت تأثیر قرار داده است. درآمد و فرصت‌های شغلی برای طبقه متوسط کاهش یافته و در نتیجه فقر و نابرابری افزایش یافته است. بر اساس برخی از مطالعات صورت گرفته، اندازه طبقه متوسط در ایران به طور میانگین، ۱۱ درصد کمتر از آنچه که در صورت عدم وجود تحریم‌ها انتظار می‌رفت، گزارش شده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۲۰، به دنبال تشدید تحریم‌ها، اگرچه افزایش جزئی در پوشش بیمه درمان رخ داده، اما پوشش بیمه بازنشستگی تأمین اجتماعی تغییر چندانی نداشته است. طی سال‌های مذکور، پوشش خدمات بیمه درمانی از ۷۱ درصد به ۸۴ درصد افزایش یافته و پوشش بیمه بازنشستگی نیز تنها از ۳۴ درصد به ۳۷ درصد تغییر کرده است.

تأثیر بر مشاغل

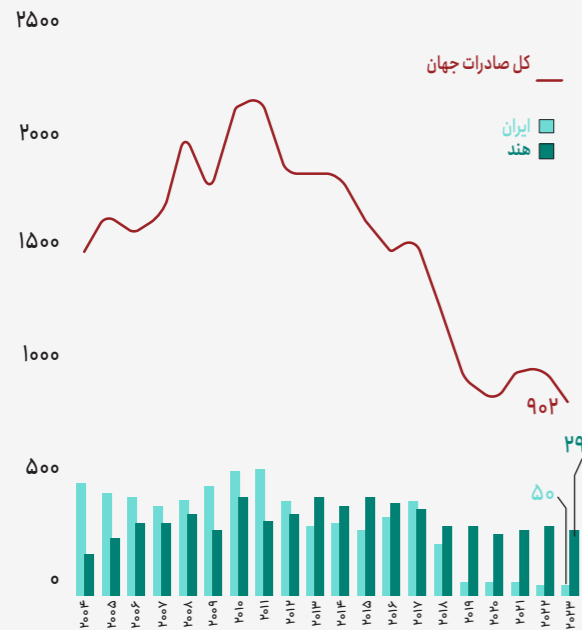
کارکنان بخش عمومی: ۹/۴
مدیران حرفه‌ای: ۸
افراد بیکار و غیرفعال: ۷/۳
خوبش فرماها: ۵/۸
کشاورزان: ۵/۱
کارگران بخش غیر کشاورزی: ۴/۵
کارگران بخش کشاورزی: ۳/۹
کارکنان بخش عمومی: ۳/۶
مدیران حرفه‌ای: ۲/۷

پوشش بیمه درمان و تأمین اجتماعی در سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۲۰

آنچه بر صادرات فرش ایران گذشت

رئیس‌صادرات فرش دستباف (کد تعرفه ۵۷۰۱) (میلیون دلار)

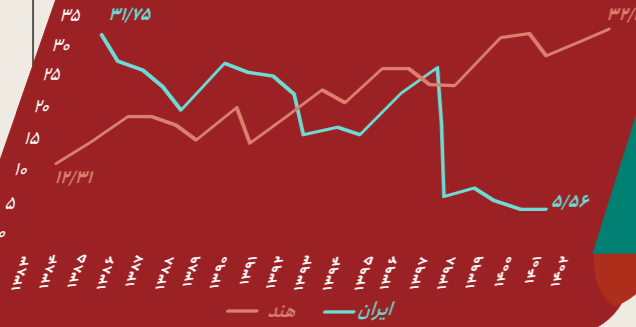
● **افت و خیزهای جهانی صادرات فرش: صادرات جهانی**
 فرش دستباف از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۲۲ دچار نوسانات چشمگیری بوده است. قله صادرات جهانی در بازه‌ای بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۱ مشهود است، جایی که میزان صادرات به حدود ۲ میلیارد دلار رسیده است. با این حال، از این زمان روند صادرات آن با افت تدریجی و قابل توجه مواجه شده و تا سال ۲۰۲۲ به حدود ۹۰۲ میلیون دلار رسیده است. کاهش صادرات جهانی می‌تواند ناشی از عوامل مختلفی از جمله تغییرات در سلیقه مصرف‌کنندگان، رقابت با محصولات صنعتی و مصنوعی و چالش‌های اقتصادی در کشورهای اصلی صادرکننده و متقاضیان فرش در بازار جهانی باشد.

● **روند نزولی صادرات فرش دستباف ایران: صادرات فرش ایران**
 نیز در این مدت کاهش یافته و از حدود ۵۰۰ میلیون دلار در سال ۲۰۰۴ به ۵۰ میلیون دلار در سال ۲۰۲۳ رسیده است. عوامل داخلی مانند تحریم‌ها، افزایش هزینه‌های تولید و کاهش توان رقابتی در بازارهای بین‌المللی به این افت دامن زده‌اند.

● **هند؛ بازیگر اصلی بازار فرش: هند**
 با داشتن روند صعودی قابل توجه، خود را به عنوان یکی از بازیگران اصلی بازار فرش دستباف جهانی معرفی کرده است. این کشور توانسته است در سال‌های اخیر سهم بیشتری از بازار را به دست آورد و صادرات خود را به حدود ۲۹۳ میلیون دلار در سال ۲۰۲۳ برساند. این در حالی است که در سال ۲۰۰۴، صادرات فرش دستباف این کشور حدود ۴۰ درصد ارزش صادرات ایران بوده است.

بررسی وضعیت صادرات فرش دستباف ایران نشان می‌دهد این صنعت که زمانی یکی از نمادهای اقتصادی و فرهنگی کشور بود، اکنون با کاهش شدید مواجه شده است. صادرات فرش ایران از ۵۰۰ میلیون دلار به تنها ۵۰ میلیون دلار طی ۲۰ سال گذشته کاهش یافته و سهم کشور از بازار جهانی نیز از بیش از ۳۰ درصد در سال ۱۳۸۳ به کمتر از ۵ درصد در سال ۱۴۰۲ رسیده است. این کاهش سهم، به وضوح نشان‌دهنده کاهش توان رقابت‌پذیری ایران در بازارهای جهانی است.
 نکته جالب توجه این است که حتی در سال ۱۳۹۶، زمانی که ارزش صادرات فرش ایران از هند بالاتر بود، ایران محصولات خود را به ۷۰ کشور صادر می‌کرد، در حالی که هند به ۱۱۹ کشور صادرات داشت. این تفاوت نشان می‌دهد که هند با ایجاد و حفظ روابط تجاری گسترده‌تر، توانسته است دسترسی بیشتری به بازارهای جهانی داشته باشد و حتی در رقابت با ایران پیشی بگیرد.

سهم ایران و هند از ارزش صادرات جهانی فرش (درصد)

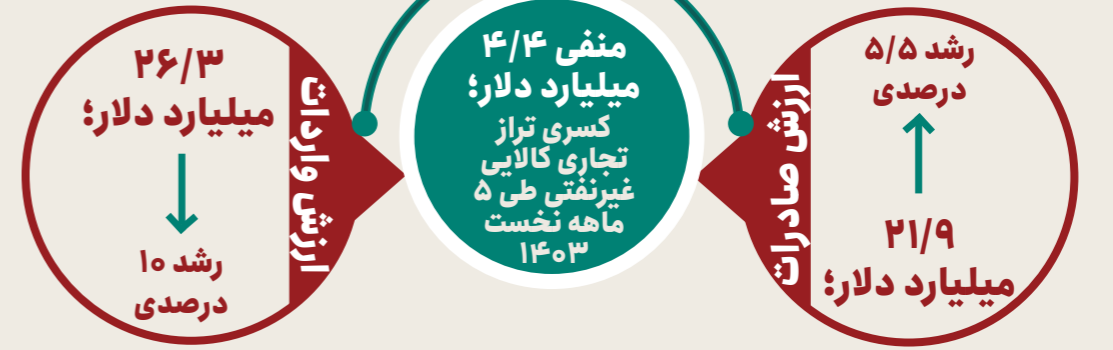

سهم ۵۸ درصدی مقصد نخست

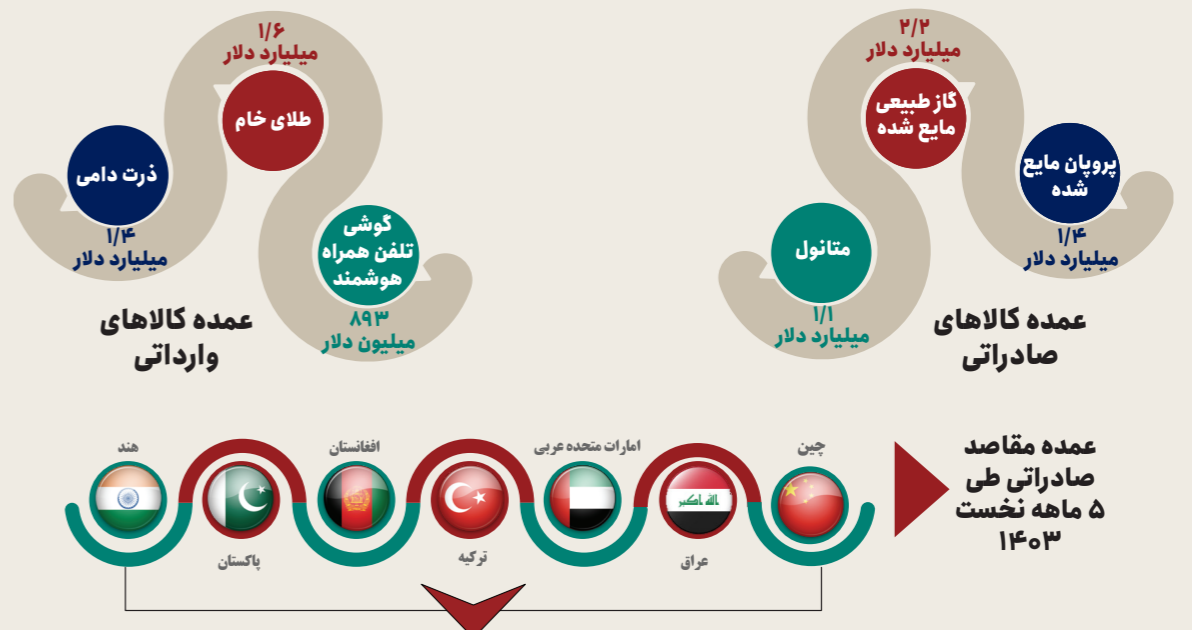
حدود ۷۱٪ از صادرات فرش دستباف هند به آمریکا صورت می‌گیرد، در حالی که ایران در بازار وارداتی این کشور جایگاهی ندارد

چشم در تجارت؟

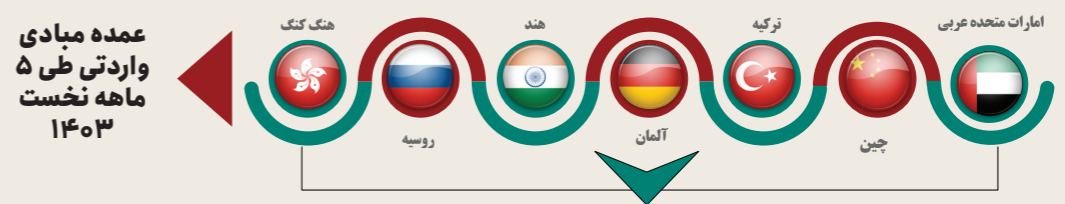

*رشد‌ها نسبت به مدت مشابه سال گذشته است

- طی ۵ ماهه نخست ۱۴۰۳، ارزش کل تجارت غیرنفتی کشور حدود ۴۸ میلیارد دلار بوده که رشد حدود ۸ درصدی را در مقایسه با ۵ ماهه ۱۴۰۲ تجربه کرده است.
- سهم صادرات از کل ارزش تجارت طی مدت مذکور حدود ۴۸ درصد بوده که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل با کاهش حدود ۱/۱ واحد درصدی همراه شده است.

سهم ۸۲ درصدی از ارزش کل صادرات کشور طی ۵ ماهه ۱۴۰۳

سهم ۸۲ درصدی از ارزش کل واردات کشور طی ۵ ماهه ۱۴۰۳

۴۱/۷ میلیارد دلار؛ مجموع صادرات با احتساب نفت خام و نفت کوره، خدمات فنی مهندسی و صادرات از محل تجارت چمدانی

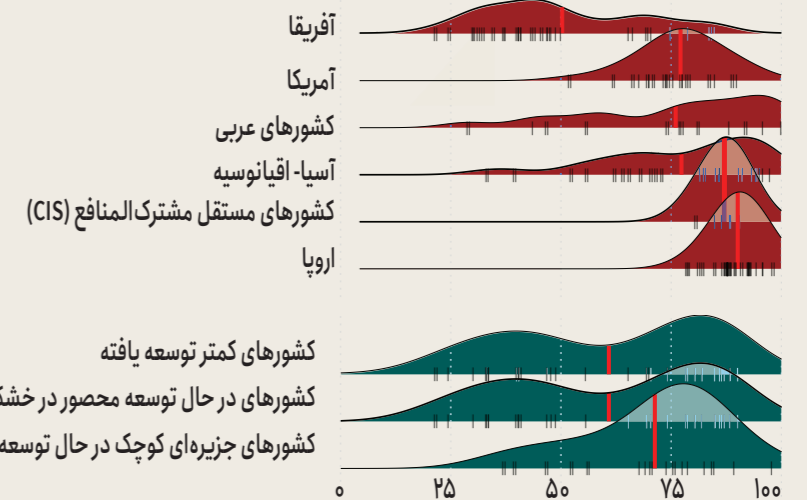
رقابت تنگاتنگ در شاخص جهانی توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات

شاخص توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، شاخصی است که توسط اتحادیه بین‌المللی مخابرات سازمان ملل متحد بر اساس شاخص‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات مورد توافق بین‌المللی منتشر می‌شود و این شاخص را به ابزاری ارزشمند برای محک زدن مهمترین شاخص‌های سنجش جامعه اطلاعاتی تبدیل می‌کند. در نسخه ۲۰۲۴ شاخص توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، ۱۷۰ اقتصاد پوشش داده شده است، که نسبت به ۱۶۹ کشور در سال ۲۰۲۳ با افزایش همراه بوده است. به طور کلی شاخص توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات میزان اتصال دیجیتال کشورها را اندازه‌گیری می‌کند. این شاخص برای ارزیابی پیشرفت کشورها به سمت اتصال جهانی استفاده می‌شود و امکان مقایسه بین کشورها و همچنین بررسی تغییرات در طول زمان را فراهم می‌کند.

امتیازات شاخص توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، از ۰ تا ۱۰۰ متغیر است و در آن ۱۰۰ نشان‌دهنده بالاترین سطح اتصال دیجیتال است. در سال ۲۰۲۴، میانگین امتیاز این شاخص رقم ۷۴.۸ را نشان می‌دهد که بالاترین امتیاز ۱۰۰ و پایین‌ترین امتیاز ۲۱.۳ بوده است. در میان کشورهای مورد بررسی، ۴۲ کشور امتیاز بین ۹۰ تا ۱۰۰ داشتند، در حالی که ۲۹ کشور امتیاز زیر ۵۰ را به خود اختصاص داده‌اند. ذکر این نکته ضروری است با وجود پیشرفت‌ها طی سال‌های اخیر، شکاف دیجیتال همچنان باقی است. در حالی که بیش از نیمی از کشورها امتیاز بالای ۸۰ دارند، کشورهایی که در نیمه پایینی قرار گرفتند، امتیازاتی از ۲۱.۳ تا ۸۲.۰ دارا هستند. به طور کلی، این شاخص به دو شاخص اصلی اتصال فراگیر و کیفیت اتصال تقسیم می‌شود که هر یک از این شاخص‌ها زیرشاخص‌ها و مولفه‌هایی دارد. **اتصال فراگیر** به معنای دسترسی همگانی به اینترنت و زیرساخت‌های دیجیتال است که امکان استفاده از خدمات اساسی ارتباطی و اینترنت را برای همه افراد فراهم می‌کند. **کیفیت اتصال** نیز نشان‌دهنده میزان کارآمدی و اثربخشی تجربه آنلاین کاربران است. این شاخص به بررسی مواردی مانند سرعت اینترنت، پایداری اتصال، امنیت شبکه، و کیفیت تجربه کاربری می‌پردازد. با توجه به این که شاخص توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات از معیارهای جدید توسعه کشورها محسوب می‌شود، تحلیل نتایج این شاخص، همبستگی قوی بین توسعه دیجیتال و توسعه اقتصادی را نشان می‌دهد. عموماً کشورهایی که در این شاخص عملکرد مناسب‌تری دارند، از درآمد ناخالص ملی سرانه بالاتری بهره‌مند هستند.

امتیازات شاخص توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات به تفکیک منطقه

از نظر منطقه‌ای، اروپا و کشورهای مشترک المنافع (CIS) بالاترین میانگین امتیازات را به دست آورده‌اند (۹۰.۱ و ۸۷)، در حالی که آفریقا با میانگین ۵۰.۳ پایین‌ترین امتیاز را به خود اختصاص داده است. با این حال، آفریقا بیشترین بهبود نسبی را با افزایش ۷.۸ درصدی نشان می‌دهد. کشورهای کمتر توسعه یافته و کشورهای محصور در خشکی نیز در امتیازات خود تنوع زیادی نشان داده‌اند. به طوری که برخی کشورها امتیازات بالای ۸۵.۹ و برخی دیگر امتیازات پایین ۲۱.۳ دارا هستند.

کشورهای کمتر توسعه یافته
کشورهای در حال توسعه محصور در خشکی
کشورهای جزیره‌ای کوچک در حال توسعه

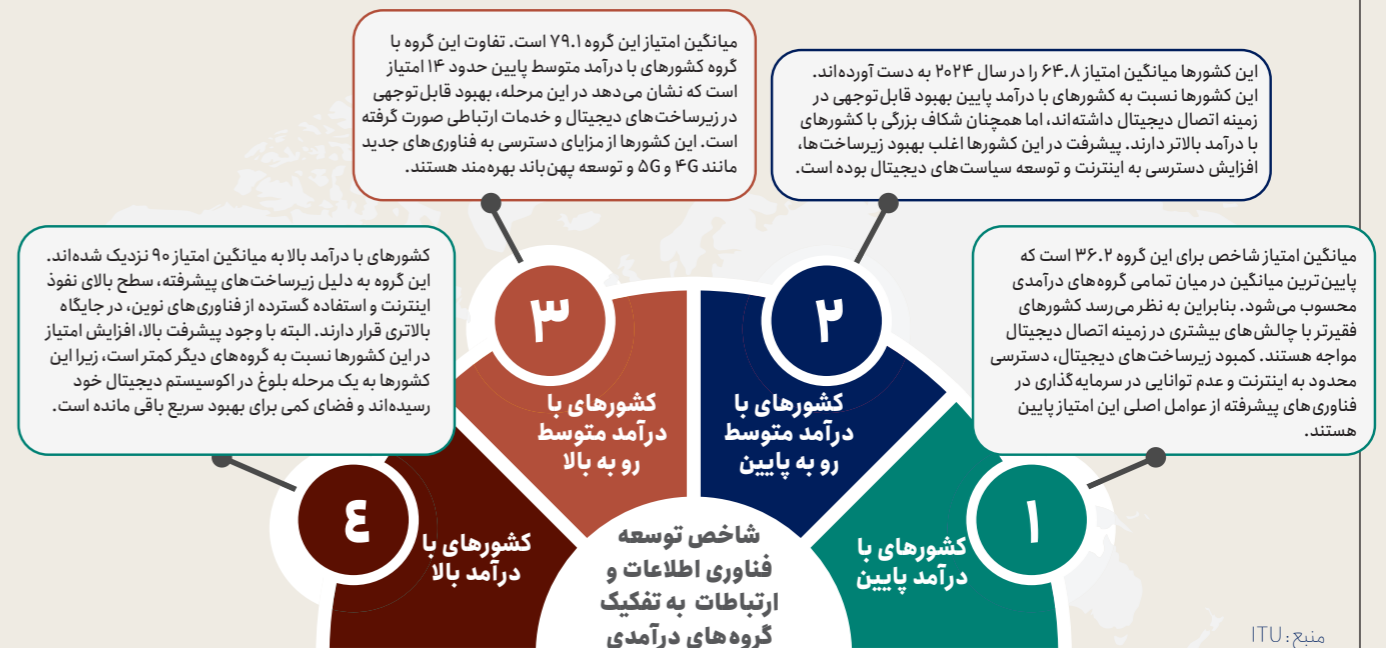
رقابت تنگاتنگ در شاخص جهانی توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات

وضعیت کشورهای منتخب در مولفه‌های شاخص توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات ۲۰۲۴

کشور	نمودار اینترنت میان جمعیت کشور		دسترسی به زیرساخت	میزان استفاده از اینترنت همراه	پوشش شبکه موبایل		کیفیت اتصال				
	اشتراک به ازای هر نفر	تلفن همراه به ازای هر نفر			میانگین مصرفی اینترنت	میانگین مصرفی اینترنت	میزان ترافیک به ازای هر اشتراک به ازای هر گیگابایت	میزان ترافیک به ازای هر اشتراک به ازای هر گیگابایت	ترافیک اینترنت به ازای هر اشتراک به ازای هر گیگابایت	سهم بسته ترکیبی اینترنت و مخابرات با حجم و دقایق بالا (از درآمد ناخالص ملی سرانه)	قیمت بسته اینترنت به ازای هر گیگابایت (درصدی از درآمد ناخالص ملی سرانه)
اردن	۶۷/۶	۹۲/۲	۹۰/۵	۹۹/۸	۹۹/۸	۹۹/۸	۲۳۴/۲	۴۱۳۳/۲	۳/۵	۶/۷	۹۱/۱+
افغانستان	۵۵/۵	-	-	۵۸++	۲۶++	۹/۸	-	-	۲۱/۱	۱۵	-
ایران	۱۱۵/۶	۷۹/۵	۷۸/۷	۸۵	۸۱	۸۵	۱۰۳/۳	۴۵۷/۴	-	-	۷۲/۴
آذربایجان	۷۷/۱	۸۶/۵	۸۶	۹۹/۸	۹۴	۹۴	۳۵/۱	۳۱۴/۸	۱/۸	۱/۸	۸۴++
پاکستان	۵۱/۵	۳۹	۳۲/۹	۷۹/۹	۷۶/۴	۷۶/۴	۸۲/۸	۲۱۷۵/۳	۱/۵	۱۲/۷	۵۰/۳+
ترکیه	۸۴	۹۴/۱	۸۳/۴	۹۹/۸	۹۹/۵	۹۹/۸	۱۵۳/۵	۲۶۲۱/۲	۰/۸	۱/۳	۹۴/۳
سوریه	۲۱/۹	-	-	۹۸/۹	۷۵/۷	۹۷/۸	-	-	۵/۹	۱/۱	-
عراق	۴۶/۲	۸۸/۷	۷۸/۸	۹۸/۲	۹۶/۶	۹۸/۲	۹/۷	۱۶۹۴/۲	۲/۶	-	۶۵/۷
عربستان	۱۲۶	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۴۲۰/۷	۶۸۸۸/۸	۱/۳	۴/۵	۱۰۰
عمان	۱۱۵/۹	۹۷/۱	۹۷/۸	۱۰۰	۹۹	۱۰۰	۷۳	۴۱۵۷/۲	۲	۳/۷	۹۷/۸
فلسطین	۲۱/۹	۹۲/۳	۸۸/۶	۵۸/۳	۰	۵۸/۳	۸۵/۶	۵۰۲۸/۸+	۷/۶	۶/۶	۷۹/۲
قطر	۱۷۴	۹۶/۲	۱۰۰	۱۰۰	۹۹/۸	۱۰۰	۱۳۸/۴	۷۹۸۰/۴	۰/۳	۲	۹۶/۶
کویت	۱۵۱/۵	۹۹/۴	۹۹/۷	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۶۶۴/۵	۱۰۰۰۳/۱	۰/۷	۱/۲	۹۹/۲
مصر	۶۴/۸	۷۳/۲	۷۲/۲	۹۹/۷	۹۸	۹۹/۷	۴۰/۴	۱۴۱۳/۸	۱/۶	۲/۸	۹۷/۴
یمن	۲۹/۲	-	۱۷/۷	۷۳/۳	۴۵	۷۳/۳	۹/۲	۱۴۴۰/۶	۶/۱	۴	۳۴/۶+

توضیح: سال مرجع ۲۰۲۲ است مگر اینکه با ++ نشان داده شود. تخمین‌ها با + نشان داده می‌شوند.

در گزارش شاخص توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات سال ۲۰۲۴، امتیاز کلی ایران به ۸۲.۲ رسیده است که در مقایسه با سال ۲۰۲۳ (با امتیاز ۸۰.۹)، رشد ۲ درصدی را نشان می‌دهد. بر اساس این گزارش، امتیاز شاخص "اتصال فراگیر" برای ایران ۸۱.۵ و امتیاز "کیفیت اتصال" ۸۳.۳ است.

منبع: ITU

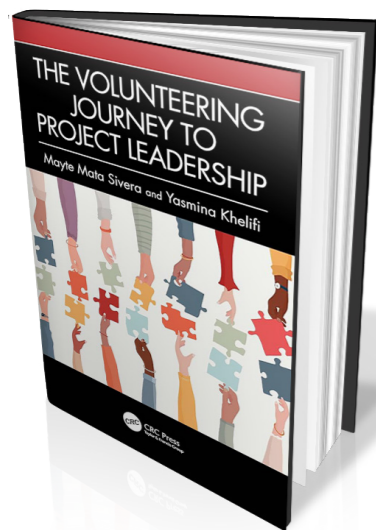
منبع: ITU

سفر داوطلبانه به رهبری پروژه

مسیر بهبود مهارت‌های رهبری، گسترش شبکه‌ها و کاوش در زمینه‌های جدید

Mayte Mata Sivera & Yasmina Khelifi

این کتاب بر اساس تجربیات داوطلبانه و حرفه‌ای خود نویسندگان و همچنین مصاحبه‌ها و بحث‌های غیررسمی با بیش از ۱۰۰ داوطلب، راهنمای عملی برای رشد شخصی و حرفه‌ای در زمینه مدیریت پروژه محسوب می‌شود. کتاب در سه بخش ساختار یافته است: بخش اول چهارراه را که فرد به صورت داوطلبانه می‌تواند توانایی‌های رهبری پروژه را توسعه دهد، شرح می‌دهد. بخش دوم بر مهارت‌های رهبری و انطباق، شبکه‌سازی و مهارت‌های جدیدی که از طریق آزمایش به دست می‌آیند تمرکز دارد. بخش سوم در خصوص یادگیری و نحوه به کارگیری آن در کار و فرآیند ادغام توضیح می‌دهد. هر فصل با مطالعات موردی عملی، مصاحبه‌های دقیق، نکات کلیدی و سوالاتی برای تأمل به پایان می‌رسد. کتاب در سپتامبر ۲۰۲۴ توسط Auerbach Publications به بازار روانه شده است.

حرفه مدیریت پروژه در طول زمان و در خلال کار سخت بسیاری از گروه‌ها و سازمان‌های داوطلبانه رشد کرده است. کتاب سفر داوطلبانه به رهبری پروژه توضیح می‌دهد که چگونه کار داوطلبانه می‌تواند به متخصصان مدیریت پروژه کمک کند تا توانایی‌ها و مشاغل خود را رشد دهند. این کتاب توضیح می‌دهد که چگونه کار داوطلبانه در سازمان‌های پروژه محور، یا هر سازمانی که پروژه‌ها در آن ارائه می‌شود، می‌تواند به مدیران پروژه در توسعه مهارت‌های رهبری، ایجاد شبکه‌های قوی و متنوع و کسب تجربیات در زمینه‌های جدید کمک کند. کتاب سفر داوطلبانه توضیح می‌دهد چگونه: اهداف داوطلبانه را که با اهداف شغلی همسو هستند شناسایی کنید سازمان مناسبی را بیابید که مکمل آرزوهای حرفه‌ای شما باشد فعالیت‌هایی را برای ارتقای شغل در رهبری پروژه انتخاب کنید به طور استراتژیک نقش مناسب را برای پیشرفت شغلی انتخاب کنید

کار داوطلبانه می‌تواند به متخصصان مدیریت پروژه کمک کند تا توانایی‌ها و مشاغل خود را رشد دهند. همچنین کار داوطلبانه در سازمان‌های پروژه محور، یا هر سازمانی که پروژه‌ها در آن ارائه می‌شود، می‌تواند به مدیران پروژه در توسعه مهارت‌های رهبری، ایجاد شبکه‌های قوی و متنوع و کسب تجربیات در زمینه‌های جدید کمک کند.

روندهای حکمرانی هوش مصنوعی

در سال ۲۰۲۴، قوانین و مقررات مرتبط با هوش مصنوعی به طور چشمگیری افزایش یافته است، از جمله تصویب قانون هوش مصنوعی اتحادیه اروپا (EU AI Act) که تأثیرات جهانی خواهد داشت. فعالیت‌های نظارتی در سطح بین‌المللی، مانند همکاری‌های NIST، OECD، و Y، نیز رو به گسترش است. تمرکز بر ایمنی هوش مصنوعی افزایش یافته و موسسات جدیدی در کشورهای مانند آمریکا، بریتانیا و ژاپن برای این منظور تأسیس شده‌اند. همچنین، استانداردهای مشترک بین‌المللی برای مدیریت ریسک‌های هوش مصنوعی مورد توجه قرار گرفته و نیاز به نیروهای متخصص در حوزه نظارت و حکمرانی هوش مصنوعی بیشتر شده است.

روش‌های نوین برای خودحکمرانی سازمانی و فنی

روش‌های نوین خودحکمرانی در حوزه هوش مصنوعی شامل دو بخش سازمانی و فنی است. از نظر سازمانی، بسیاری از سازمان‌ها با اتخاذ رویکردهای خودحکمرانی تلاش می‌کنند ارزش‌های خود را با اصول اخلاقی فراتر از الزامات قانونی هم‌راستا کنند. برای این منظور، از چارچوب‌هایی مانند چارچوب مدیریت ریسک هوش مصنوعی NIST در آمریکا، ابزار AI Verify در سنگاپور، و پلتفرم Inspect AI از مؤسسه ایمنی هوش مصنوعی بریتانیا استفاده می‌شود. از طرف دیگر، در بخش فنی، خودحکمرانی نیازمند کنترل‌های خودکار است. این کنترل‌ها شامل آزمون‌های ایمنی هوش مصنوعی، ثبت و نظارت بر داده‌ها و هشدارهای خودکار است که با استفاده از استانداردهایی نظیر ISO/IEC ۴۲۰۱ پیاده‌سازی می‌شود. ترکیب این رویکردهای سازمانی و فنی به سازمان‌ها امکان می‌دهد تا مدیریت هوش مصنوعی را به صورت مسئولانه و کارآمد انجام دهند.

نیاز روزافزون به متخصصان ماهر در زمینه حکمرانی سازمانی و فنی

*National Institute of Standards and Technology
**Organisation for Economic Co-operation and Development
***International Association of Privacy Professionals

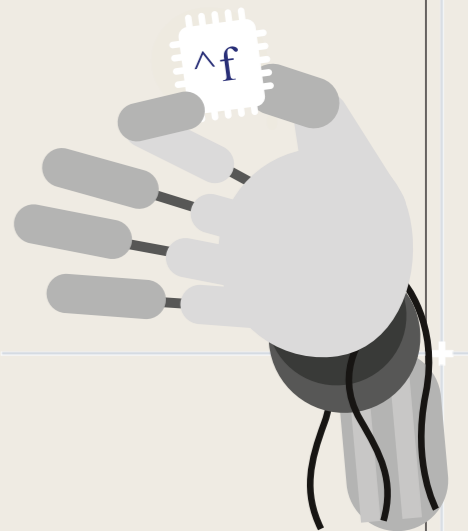
حکمرانی هوش مصنوعی؛ الزامی در مسیر نوآوری

افزایش فعالیت نظارتی هوش مصنوعی

توسعه همکاری‌های بین‌المللی

پیشرفت هوش مصنوعی نیازمند رویکردی باز و همکاری محور است، به ویژه در زمینه پذیرش مسئولانه و همکاری با سایر فناوری‌ها مانند کوانتوم، ریاتیک، زیست فناوری و نورو تکنولوژی. استفاده از فناوری‌های جدید و همکاری با ذی‌نفعان متنوع به عنوان یک عنصر کلیدی در بهره‌برداری از ارزش کامل هوش مصنوعی شناخته می‌شود. این همکاری‌های بین‌المللی، به رشد و توسعه پایدار هوش مصنوعی کمک کرده و منجر به ایجاد استانداردهای مشترک و راه‌حل‌های نوآورانه برای چالش‌های آینده می‌شود.

با گسترش سریع بازار حکمرانی هوش مصنوعی، نیاز به متخصصانی که بتوانند کنترل‌های سازمانی و فنی را به طور مسئولانه پیاده‌سازی کنند، به شدت افزایش یافته است. این نیاز شامل تخصص‌های جدیدی مانند مدیریت رویدادهای مرتبط با هوش مصنوعی، تیم‌های قرمز (گروه‌هایی که با شبیه‌سازی حملات، نقاط ضعف و آسیب‌پذیری‌های سیستم‌های هوش مصنوعی را شناسایی می‌کنند)، گزارش‌دهی شفافیت و مستندسازی فنی است. برای پاسخ به این نیاز، برنامه‌های آموزشی و گواهینامه‌های تخصصی، مانند گواهینامه "متخصص حکمرانی هوش مصنوعی" از سوی انجمن بین‌المللی حرفه‌ای‌های حریم خصوصی (IAPP)***، ایجاد شده‌اند. هرچند هزینه‌هایی برای آموزش و پیاده‌سازی اصول حکمرانی وجود دارد، اما مزایایی مانند بهبود اعتبار سازمان و توسعه قابلیت‌های جدید، این هزینه‌ها را جبران می‌کند. بنابراین، تربیت و آموزش این متخصصان برای مدیریت و نظارت مسئولانه بر هوش مصنوعی از اهمیت فراوانی برخوردار است.

منبع: مجمع جهانی اقتصاد

ایجاد حس آشوب

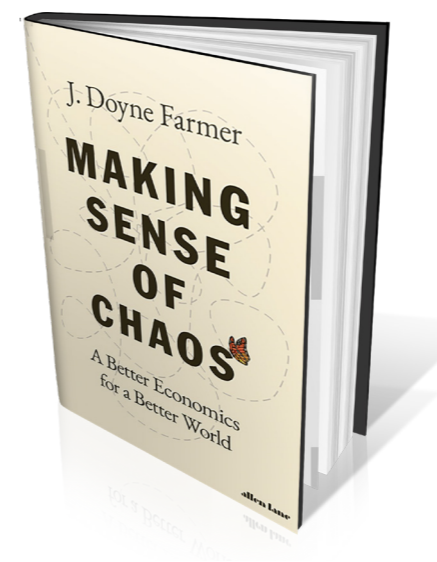
اقتصاد بهتر برای جهانی بهتر

J. Doyne Farmer J. Doyne Farmer

خودش بیانیه ای برای انجام بهتر پیش بینی های اقتصاد ارائه می دهد. نویسنده در روایتی توأم از علم و ایده، دانش عمیق خود را با داستان هایی از زندگی خود ترکیب می کند تا توضیح دهد چگونه می توان یک انقلاب علمی را برای رسیدگی به معماهای اقتصادی پیش روی جامعه مهار کرد. او معتقد است با استفاده از داده های بزرگ و رایانه های قوی تر، می توان برای اولین بار علم سیستم های پیچیده را در فعالیت های اقتصادی به کار برد و مدل های واقعی از اقتصاد جهانی ساخت و رفتارهای نوظهور را شبیه سازی کرد. فارم نشان می دهد که این علم جدید به ما امکان می دهد ایده ها را آزمایش کنیم و پیش بینی های اقتصادی بسیار بهتری انجام دهیم و در نهایت، دنیای بهتری بسازیم. این کتاب را نشر Penguin در سال ۲۰۲۴ منتشر کرده است.

نویسنده این کتاب از متفکران پیشرو جهان در زمینه تغییرات تکنولوژیکی است. او برای دهه ها بر این سؤال تمرکز کرده است که چگونه می توانیم داده های امروز را معنا کنیم تا ببینیم فردا جهان به کجا می رود؟ نویسنده در این کتاب این بینش ها را در اقتصاد به کار می گیرد و به مسائل بزرگ جهانی از جمله پایداری محیط زیست و رفاه و رفاه مردم در سراسر جهان می پردازد. ما در عصری با پیچیدگی روزافزون زندگی می کنیم، جایی که فناوری شتاب دهنده و ارتباط متقابل جهانی بیش از هر زمان دیگری در تاریخ بشر نوید و خطر بیشتری دارد. علاوه بر بحران های مالی، مسائل پیرامون تغییرات آب و هوایی، اتوماسیون، نابرابری فزاینده و قطبی سازی، همگی ریشه در اقتصاد دارند، اما پیش بینی های استاندارد اقتصادی ما را ناکام می گذارند. کتاب ایجاد حس آشوب اولین موردی است که به قول

علاوه بر بحران های مالی، مسائل پیرامون تغییرات آب و هوایی، اتوماسیون، نابرابری فزاینده و قطبی سازی، همگی ریشه در اقتصاد دارند، اما پیش بینی های استاندارد اقتصادی ما را ناکام می گذارند.

معاونت بررسی های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

TEHRAN CHAMBER OF COMMERCE,
INDUSTRIES, MINES AND AGRICULTURE